

Sygnatura akt I C 189/11

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Wrocław, dnia 04 września 2013 r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu I Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Dominika Romanowska

Protokolant: Dorota Nitkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 sierpnia 2013 r. we Wrocławiu

sprawy z powództwa K. C.

przeciwko M. C. (1)

- o zapłatę

I. zasądza od pozwanego M. C. (1) na rzecz powódki K. C. kwotę 5.772,33 zł (pięć tysięcy siedemset siedemdziesiąt dwa złote i trzydzieści trzy grosze) wraz z ustawowymi odsetkami od 04 września 2013 r. ;

II. oddala dalej idące powództwo;

III. nie obciąża powódki obowiązkiem zwrotu pozwanemu kosztów procesu;

IV. odstępuje od obciążenia powódki brakującymi opłatami sądowymi i wydatkami, od uiszczenia których była zwolniona.

Na oryginale właściwy podpis,-

UZASADNIENIE

Pozwem z 18 lutego 2011 roku K. C. – małoletnia powódka działająca przez przedstawiciela ustawowego, swojego ojca A. C. (1), domagała się zasądzenia na swoją rzecz od M. C. (1) kwoty 308.333,33 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, a ponadto zasądzenia od pozwanego na swoją rzecz kosztów procesu według norm przepisanych w tym kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 28.800 zł i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Uzasadniając swoje żądanie, powódka wskazała, że na podstawie testamentu notarialnego z 16 kwietnia 2007 roku pozwany nabył spadek po R. C. w całości. Spadkodawca testamentem tym wydziedziczył również dwoje swoich dzieci, w tym swojego syna A. C. (1). Na podstawie art. 1011 w zw. z art. 991 k.c. powódce jako małoletniej córce wydziedziczonego, należy się od pozwanego 2/3 wartości udziału spadkowego, który by jej przypadła przy dziedziczeniu ustawowym. W skład spadku wchodziła własność nieruchomości, położonej we W. przy ul. (...), której wartość powódka określiła na kwotę 925.000 zł, a także znajdujące się w niej ruchomości. Spadkobiercami ustawowymi spadkodawcy było dwoje dzieci spadkodawcy; udział spadkowy jaki by przypadła powódce przy dziedziczeniu ustawowym wynosiłby połowę wartości spadku, uwzględniając więc wartość nieruchomości, zachówek w wysokości 2/3 wartości udziału wynosi kwotę dochodzoną pozwem.

W odpowiedzi na pozew pozwany M. C. (1) uznał powództwo co do kwoty 174.766,67 zł, w pozostałym zaś zakresie wniósł o oddalenie powództwa oraz rozłożenie na raty uznanego roszczenia na okres 2 lat jak i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów procesu wg norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwany przyznał okoliczności

faktyczne związane z porządkiem dziedziczenia po R. C., jednakże zaprzeczył wartości nieruchomości podanej przez powódkę. Podał, że na podstawie wykonanego na jego zlecenie prywatnego operatu szacunkowego wartość ta przedstawia się w 524.300 zł, stąd należna powódce kwota tytułem zachowku wynosi 174.766,67 zł. Pozwany podniósł również, że od czasu wykonania operatu poczynił na przedmiotową nieruchomość nakłady. Wskazał również, że nie był wzywany przez powódkę do dobrowolnej zapłaty zachowku, a zatem nie dał jej powodu do wytoczenia pozwu i przy pierwszej czynności uznał żądanie pozwu w części, a zatem na zasadzie art. 101 k.p.c. nie powinien być obciążony kosztami niniejszego procesu.

W piśmie procesowym z 19 lipca 2011 roku powódka podtrzymała swoje dotychczasowe twierdzenia wnosząc jednocześnie wobec częściowego uznania powództwa o wydanie wyroku częściowego. Jednocześnie odnosząc się do wniosku pozwanego o rozłożenie uznanej części powództwa na raty, powódka podniosła, że jest on bezzasadny. Powódka wskazała okoliczności świadczące jej zdaniem o możliwościach finansowych w zakresie jednorazowej spłaty powódki, a to brak własnych kosztów utrzymania pozwanego, wysokości jego emerytury oraz dodatkowe dochody z tytułu pracy na uczeni wyższej w charakterze wykładowcy. Odnosząc się do operatu szacunkowego przedstawionego przez pozwanego, powódka podniosła, że jest on nierzetelny i drastycznie zaniża wartość przedmiotowej nieruchomości. Ponadto stan techniczny budynku został opisany w sposób lakoniczny uniemożliwiający ustalenie jaki stan budynku poddano wycenie, co uniemożliwia dokonanie wiarygodnego porównania obu operatów szacunkowych.

Wyrokiem częściowym z 10 listopada 2011 roku zasądzono od pozwanego M. C. (1) na rzecz powódki K. C. kwotę 174.766,67 zł nadając temu wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności.

W piśmie procesowym z 9 listopada 2011 roku pozwany podał, że nie dysponuje dowodami na okoliczność stanu nieruchomości w dniu śmierci spadkodawcy, przez okres bowiem następnych 2 lat od tej daty nieruchomość tą zajmował ojciec powódki, uniemożliwiający pozwanemu do niej dostępu.

W piśmie procesowym z 1 lutego 2012 roku powódka podniosła, że wbrew twierdzeniom pozwanego nie wykazał on za pomocą przedłożonych do akt faktur, że faktycznie poniósł on nakłady na nieruchomość w deklarowanej przez niego wysokości tj. 200.000 zł.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

R. C. zmarł (...) roku, w chwili śmierci był rozwiedziony. Postanowieniem z 21 czerwca 2010 roku, wydanym w sprawie o sygn. I Ns 505/08, Sąd Rejonowy dla Wrocławia Krzyków we Wrocławiu stwierdził, że spadek po nim nabył na podstawie testamentu notarialnego z 16 kwietnia 2007 roku M. C. (1) w całość wprost. Postanowienie to jest prawomocne. W testamencie z 16 kwietnia 2007 roku spadkodawca ponadto wydziedziczył swoje dzieci - córkę A. C. (2) i A. C. (1). Podstawę wydziedziczenia stanowiło dopuszczenie się przez dzieci spadkodawcy: A. C. (1) oraz A. C. (2) rażącej obrazy czci względem spadkodawcy oraz uporczywego niedopełnienia względem niego obowiązków rodzinnych.

Dowody:

- bezsporne, a ponadto
- akta Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu o sygn. I Ns 505/08 a w szczególności postanowienie Sądu Rejonowego dla Wrocławia Krzyków we Wrocławiu z 21 czerwca 2010 roku oraz Postanowienie Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 2 grudnia 2010 roku
- testament notarialny rep. A nr (...) – k. 6,
- odpis skrócony aktu urodzenia A. C. (1) – 7,
- przesłuchanie A. C. (1) za powódkę – k. 114-115,

A. C. (1) ma jedno dziecko: córkę K. C..

Dowody:

- odpis skrócony aktu urodzenia K. C. – k. 8,
- przesłuchanie A. C. (1) za powódkę – k. 114-115,

W skład masy spadkowej po R. C. wchodziła nieruchomość położona we W. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy dla Wrocławia Krzyków we Wrocławiu prowadzi Księgę Wieczystą nr (...).

Dowody:

- bezsporne a ponadto,
- odpis zwykły KW nr (...) – k. 9-14,
- przesłuchanie A. C. (1) za powódkę – k. 114-115,
- wyjaśnienia pozwanego M. C. (1) – k. 116-117

Nieruchomość gruntowa o powierzchni 0,0691 ha ma kształt prostokąta, teren płaski, ogrodzony częściowo płotem, częściowo siatką. W przedniej części nieruchomości usytuowany jest budynek mieszkalny; w tylnej części budynek gospodarczy. Działka jest niezagospodarowana, porośnięta trawą i zaniedbanymi nasadzeniami drzew i krzewów ozdobnych. Budynek mieszkalny ma powierzchnię użytkową 106,53 m kw, wolnostojący, całkowicie podpiwniczony, wybudowany został w latach siedemdziesiątych ubiegłego stulecia z cegły i pustaków, otynkowany, nieocieplony, stropodach płaski kryty papą, okna drewniane starego typu. Nieruchomość jest uzbrojona w infrastrukturę techniczną: gazową, elektryczną i wodno-kanalizacyjną. Stan techniczny budynku na 16 marca 2008 roku był dostateczny. W tym czasie dla terenu, na którym znajduje się spadkowa nieruchomość, nie ustanowiono Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego, natomiast obowiązywało na tym obszarze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (Uchwała nr (...) Rady Miejskiej W.z 6 lipca 2006 roku w sprawie uchwalenia zamiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego W.), zgodnie z którym został on oznaczony jako tereny mieszkaniowe.

Lokalizacja nieruchomości jest dobra a decyduje o tym jej położenie w południowej części W., w obrębie G. – w odległości 8 km od centrum, z dobrą komunikacją z centrum miasta oraz autostradą, w otoczeniu zabudowy domów jednorodzinnych oraz wielorodzinnych niskich. Rejon posiada dostęp do pełnej infrastruktury miejskiej, w bliskim otoczeniu znajdują się podstawowe punkty usługowe i handlowe.

Wartość rynkowa prawa własności nieruchomości położonej przy ul. (...) we W. według jej stanu z daty otwarcia spadku po R. C. i cen aktualnych wynosi 541.617 zł.

Dowody:

- opinia pisemna biegłego sądowego D. M. 22 października 2012 roku – k. 287-304,
- uzupełniająca opinia pisemna biegłego sądowego D. M. z 6 marca 2013 roku – k. 367 -368,
- uzupełniająca opinia pisemna biegłego sądowego D. M. z 28 czerwca 2013 roku – k. 386,
- ustna opinia uzupełniająca D. M. – protokół z 31 lipca 2013 roku – min. 00.04.05 - 01.03.48.

W chwili śmierci R. C., jego wnuczka K. C. miała 2 lata.

Dowody:

- skrócony odpis aktu urodzenia K. C. – k. 8,
- przesłuchanie A. C. (1) za powódkę – k. 114-115.

M. C. (1) wszedł w posiadanie nieruchomości ok. 2 lata po śmierci R. C.. Następnie poczynił w nieruchomości niezbędne remonty oraz naprawy . Po dokonaniu remontów nieruchomość za wyjątkiem jednego pomieszczenia, zajmowanego przez A. C. (1) jest przez pozwanego wynajmowana. Miesięczny dochód z najmu wynosi 5.500 zł.

Dowody:

- wyjaśnienia pozwanego M. C. (1) – k. 116-117
- Zeznania świadka M. C. (3) – k. 250-254,
- zeznania świadka J. C. – k.279-279v,
- opinia pisemna biegłego sądowego D. M. 22 października 2012 roku – k. 287-304,
- Fakury VAT – k. 132-234,
- przesłuchanie A. C. (1) za powódkę – k. 114-115.

M. C. (1) ma obecnie 72 lata, jest księdzem; w roku 2012 przeszedł na emeryturę. Uzyskuje 2.200 zł tytułem świadczenia emerytalnego netto. Dodatkowo uzyskuje 5.500 zł miesięcznie tytułem czynszu najmu przedmiotowej nieruchomości. Nieruchomość wynajmuje od połowy 2011 roku. Ponadto w okresie wakacyjnym zastępuje księży w innych parafiach, z tytułu czego uzyskuje dodatkowy dochód.

Dowód:

- wyjaśnienia pozwanego M. C. (1) – k. 116-117

K. C. ma obecnie 5 lat, nie posiada żadnego majątku jest na utrzymaniu swoich rodziców, mieszka wraz z matką u jej rodziców.

dowód:

- przesłuchanie A. C. (1) za powódkę – k. 114-115.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo co do zasady zasługiwało na uwzględnienie, jednakże w wysokości niższej niż żądanie pozwu.

Podstawę prawną żądań powódki zawiera art. 991 kodeksu cywilnego, w myśl którego zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału (§ 1). Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (§ 2).

Zgodnie z ogólnymi regułami nie dziedziczą spadku z ustawy i tracą prawo do zachowku osoby, które zostały wydziedziczone przez spadkodawcę w testamencie. Art. 1008 k.c. stanowi, że spadkodawca może w testamencie pozbawić zstępnych, małżonka i rodziców zachowku, jeżeli wbrew woli spadkodawcy postępują upornie w sposób

sprzeczny z zasadami współżycia społecznego, dopuścili się względem spadkodawcy albo jednej z najbliższych mu osób umyślnego przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności albo rażącej obrazy czci lub uporczywie nie dopełniali względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych. W takich sytuacjach, dochodzą do dziedziczenia zstępni wydziedziczony, uzyskując również prawo do zachowku, co wynika wyraźnie z art. 1011 k.c. Wydziedziczenie pociąga za sobą skutek w postaci utraty stanowiska spadkobiercy ustawowego, a ponadto uprawnienia do żądania określonej sumy tytułem zachowku. Jeżeli spadkodawca pozostawił testament, w którym jedyną dyspozycję stanowi wydziedziczenie dziecka uprawnionego do zachowku, zstępni wydziedziczony dochodzą do dziedziczenia z ustawy (art. 931 § 2 k.c.), w przypadku zaś powołania ponadto spadkobiercy, zstępnym wydziedziczony przysługuje prawo do zachowku.

Funkcją zachowku jest zabezpieczenie interesów najbliższej rodziny zmarłego. Interesy te może zabezpieczyć spadkodawca poprzez własne rozrządzenie na rzecz najbliższych (darowizna, zapis, powołanie do spadku na mocy testamentu); w przeciwnym razie służy im powództwo skierowane przeciwko osobie, którą spadkodawca uposażył z pominięciem lub obok najbliższych. Z art. 991 § 2 k.c. wynika, że zobowiązanym z tytułu zachowku w pierwszej kolejności jest spadkobierca. Poza nim odpowiedzialność z tytułu zachowku mogą ponosić także osoby, które otrzymały od spadkodawcy darowiznę doliczoną do spadku (tak: art. 1000 k.c. i 1001 k.c.). Obowiązek zapłacenia sumy zachowku powstaje w chwili śmierci spadkodawcy i należy do długów spadkowych. Roszczenie o zachówek może przyjąć postać roszczenia o zapłatę całego należnego zachowku, albo też – gdy uprawniony do zachowku został częściowo zaspokojony w drodze zapisu, darowizny itd. – roszczenia o uzupełnienie zachowku.

W sprawie poza sporem pozostawał stopień i charakter pokrewieństwa między spadkobiercą ustawowym i testamentowym a spadkodawcą, jak również krąg spadkobierców ustawowych oraz okoliczność, że powódka w chwili otwarcia spadku była uprawniona do otrzymania zachowku w uprzywilejowanym, zwiększonym wymiarze, a więc w wysokości 2/3 wartości jego udziału spadkowego. Okoliczności te wynikały z odpisów aktów stanu cywilnego, jak też z ustaleń poczynionych na ich podstawie w postępowaniu spadkowym o sygn. I Ns 505/08, prowadzonym przed Sądem Rejonowym dla Wrocławia-Krzyków. Bezspornym było, że spadkodawca R. C. zmarł (...) roku. W chwili śmierci spadkodawcy żył jego syn A. C. (1) oraz córka A. C. (2) i te osoby wyczerpują krąg spadkobierców ustawowych z grupy pierwszej. Zgodnie zatem z art. 931 k.c. gdyby spadkodawca nie sporządził testamentu, spadek po nim nabyłyby na podstawie ustawy te właśnie osoby, każda z nich w udziale 1/2. Poza sporem pozostawało również, że spadek po R. C. na podstawie testamentu nabył pozwany M. C. (1); okoliczności te wynikają z prawomocnego postanowienia z 21 czerwca 2010 roku, wydanego w sprawie o sygn. I Ns 505/08. W niniejszej sprawie bezspornym był wreszcie fakt, że ojciec powódki A. C. (1) został przez spadkobiercę R. C. testamentem notarialnym z 16 kwietnia 2007 roku wydziedziczony; jako przyczynę spadkodawca podał dopuszczenie się przez A. C. (1) rażącej obrazy czci względem spadkodawcy oraz uporczywego nie dopełnienia względem niego obowiązków rodzinnych. Powyższa okoliczność została również ustalona w oparciu o akta Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków sygn. akt I Ns 505/08, a w szczególności na podstawie testamentu notarialnego z 16 kwietnia 2007 roku (rep. A nr (...)) sporządzonego przed notariuszem I. K. z Kancelarii Notarialnej we W.. Ustalając skuteczność wydziedziczenia, Sąd miał jednak przede wszystkim na względzie postawę wydziedziczony, który w niniejszym procesie występował jako przedstawiciel ustawy małoletniej powódki, który nie zaprzeczał, że zachowanie jego wskazane w testamencie przez spadkodawcę jako podstawa wydziedziczenia miało miejsce. Co więcej na tej podstawie powódka domagała się zachowku w niniejszej sprawie. Z uwagi na powyższe Sąd ustalił, że doszło do skutecznego wydziedziczenia zstępnego spadkodawcy A. C. (1). Tym samym wobec skutecznego wydziedziczenia zstępnego spadkodawcy – A. C. (1) oraz powołania do spadku w całości M. C. (1), co zostało stwierdzone prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu z 21 czerwca 2010 roku (sygn. akt I Ns 505/08), powódce na mocy art. 1011 k.c. przysługiwało skutecznie prawo do zachowku.

W sprawie sporne były natomiast okoliczności dotyczące wartości jedyne go składnika stanu czynnego spadku, stanowiącego podstawę ustalenia kwoty zachowku.

Strony zgodnie wskazały, że w skład spadkowego majątku wchodziła nieruchomość położona we W. przy ul. (...). Potwierdza to odpis księgi wieczystej nieruchomości KW nr (...). Strony nie były zgodne jednak co do wartości tego

prawa. Poczynienie ustaleń co do wartości rynkowej nieruchomości wymagało wiadomości specjalnych, w związku z czym niezbędne okazało się przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego. Wycenę nieruchomości sporządził biegły D. M.; pozwany nie zakwestionował tej opinii, natomiast powódka zgłosiła szereg zarzutów do niej. W związku z tym Sąd wezwał biegłego do sporządzenia uzupełniającej opinii, ustosunkowującej się do zarzutów powódki, a nadto biegły złożył ustną opinię uzupełniającą. Sąd czyniąc ustalenia faktyczne co do wartości spadkowej nieruchomości oparł się na powyższej opinii. Opinia jest rzetelna, wyczerpująca i logicznie uzasadniona. Co do zgłoszonych przez powódkę zarzutów biegły wskazał, że opisał porównywane nieruchomości w sposób wyczerpujący i precyzyjny, wskazując jednocześnie, że w bazie danych dostępnych biegłemu na temat zaistniałych na rynku obrotu nieruchomościami transakcji nie są dostępne precyzyjne informacje na temat powierzchni budynków mieszkalnych, w związku z czym rzetelna ocena jaki jest potencjalny wpływ powierzchni budynku na cenę nieruchomości nie jest możliwa. D. M. dokonał ustalenia w zakresie wartości rynkowej nieruchomości przy zastosowaniu podejścia porównawczego. Biegły w ocenie Sądu prawidłowo dokonał analizy i charakterystyki rynku lokalnego z uwzględnieniem charakterystyki dla nieruchomości wycenianej. Wskazał, że ze względu na znikomą ilość transakcji dotyczących sprzedaży wolnorynkowej nieruchomości podobnych na lokalnym rynku oraz charakter wycenianej nieruchomości przystającej do segmentu rynku analizowanego przedstawiono jedynie 9 transakcji, z których wybrano 3 różniące się od siebie takimi cechami mającymi wpływ na cenę transakcyjną jak lokalizacja szczegółowa, stan techniczny budynków, sąsiedztwo i otoczenie oraz standard wyposażenia i wykończenia. Charakterystyka porównywanych nieruchomości została wbrew twierdzeniom powódki wskazana w sposób wyczerpujący, z uwzględnieniem wszystkich niezbędnych parametrów, co odpowiada wymogom art. 154 Ustawy o gospodarce nieruchomościami. W sposób dostateczny również biegły wskazał źródła danych na których opierał się przy dokonywaniu opinii w niniejszej sprawie (pkt 3.3 i 7 opinii). Co do zaś zarzutu powódki odnośnie stanu technicznego nieruchomości podlegającej wycenie, biegły wskazał, że przy dokonywaniu ustalenia stanu technicznego budynku na 16 marca 2008 roku oparł się na oświadczeniu pozwanego. Wskazał, że powódka pomimo prawidłowego zawiadomienia nie stawiała się na miejsce oględzin nieruchomości, nie przedstawiła również, żadnej dokumentacji dotyczącej nieruchomości. Biegły wskazał, też, co istotne, że ustalenia w zakresie stanu technicznego budynku na dzień 16 marca 2008 roku poczynił przede wszystkim w oparciu o przeprowadzone oględziny, podczas których stan budynku w sposób oczywisty nie wskazywał na to aby nieruchomość była w jakikolwiek sposób ulepszana lub modernizowana w okresie od 2008 do 2012 roku. Wniosek taki podjął na podstawie stwierdzonych podczas oględzin budynku zużytych materiałów wykończeniowych elewacji i budynku takich jak boazeria, drzwi, okien, braku ocieplenia, tynków. Odnosząc się do kolejnego zarzutu powódki biegły przyznał, że oferowane ceny sprzedaży nieruchomości na portalach internetowych i w biurach pośrednictwa nieruchomości spadły, nie mniej nie oznacza to że spadły realne ceny sprzedaży, zmieniły się jedynie oczekiwania cenowe sprzedających, którzy we wcześniejszym okresie byli w swych oczekiwaniach bardziej optymistyczni. Powyższe jednak w ocenie biegłego nie mają żadnego znaczenia dla przeprowadzonej wyceny.

W ocenie Sądu opinia ta odpowiadała rzeczywistej rynkowej wartości przedmiotowej nieruchomości. Sąd podzielił pogląd biegłego, że wszystkie kryteria niezbędne do wyceny metodą porównawczą odnoszące się do charakterystyki nieruchomości porównywanych zostały przez niego uwzględnione. Zasady wyceny nieruchomości określone zostały w ustawie z 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t. jedn. Dz.U. z 2004 r., nr 261, poz. 2603 ze zm.). W szczególności, rzeczoznawcę wiąże art. 154, zgodnie z którym „wyboru właściwego podejścia oraz metody i techniki szacowania nieruchomości dokonuje rzeczoznawca majątkowy, uwzględniając w szczególności cel wyceny, rodzaj i położenie nieruchomości, przeznaczenie w planie miejscowym, stopień wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej, stan jej zagospodarowania oraz dostępne dane o cenach, dochodach i cechach nieruchomości podobnych” (ust. 1). Wszystkie wymienione kryteria zostały przez biegłego uwzględnione, zaś nieruchomości poddane pod metodę porównawczą nosiły znamiona „podobnych”. W związku z czym Sąd uznał za zbyt liczne dokonywanie ponownej wyceny przez innego biegłego o co wniosowała powódka. Z powyższych względów Sąd przy ustalaniu wartości nieruchomości położonej we W. przy ul. (...) przyjął kwotę 541.617 zł.

Ponieważ nieruchomość położona we W. przy ul. (...) jest jedynym składnikiem majątku spadkowego, brak jest też zarzutów odnośnie ewentualnych długów spadkowych czy też darowizn podlegających zaliczeniu na poczet zachowku, Sąd ustalił, że wartość stanu czynnego spadku wynosi 541.617 zł.

Wartość udziału spadkowego, który przypadłby wydziedziczonemu ojcu powódki w razie powołania go do dziedziczenia na podstawie ustawy wynosiła zatem 270.808,50 zł ($=1/2 \times 541.617$ zł). Wartość zaś należnego powódce zachowku wyniosła – zgodnie z art. 991 k.c. – 180.539 zł ($=2/3 \times 270.808,50$ zł). Po pomniejszeniu o przyznaną powódce wyrokiem częściowym z 10 listopada 2011 roku kwotę 174.766,67 zł, tytułem zachowku, którą pozwany uznał w odpowiedzi na pozew – pozostała należna część zachowku wynosi 5.772,33 zł ($= 180.539$ zł – 174.766,67 zł).

Na marginesie wskazać tylko można, albowiem w niniejszej sprawie okoliczność ta nie była przedmiotem sporu, że żądanie powódki, aby przy ustalaniu wysokości należnego jej zachowku, posłużyć się ułamkiem $2/3$ było zasadne. Zgodnie z art. 991 k.c. wyższy zachówek (tj. zachówek wynoszący $2/3$ wartości udziału jaki przypadłby z ustawy) należy się temu uprawnionemu, który jest trwale niezdolny do pracy albo jest małoletni. Sensem i celem tego przepisu jest szczególna, wzmożona ochrona tych pominiętych spadkobierców, którzy z uwagi na sytuację osobistą powinni być przez spadkodawcę w wyjątkowy sposób wspierani. Dotyczy to takich spadkobierców, dla których pomoc finansowa spadkodawcy z różnych względów miałaby kluczowe znaczenie – gdyż nie mają możliwości uzyskiwania dochodów z tytułu zatrudnienia, a zatem na ich najbliższej rodzinie ciąży moralny obowiązek zadbania, aby dysponowali niezbędnymi środkami utrzymania. Z uwagi na to, że roszczenie o zachówek konkretyzuje się z chwilą otwarcia spadku – na ten też moment należy oceniać spełnienie przesłanek z art. 991 k.c., a więc małoletniość lub niezdolność do pracy. W sprawie poza sporem była okoliczność zarówno, że powódka w chwili śmierci spadkodawcy była małoletnia a tym samym, że wysokość jej zachowku wynosi $2/3$.

Po przeprowadzeniu powyższych ustaleń Sąd orzekł jak w punkcie I wyroku zasądzając pozostałą kwotę należnego zachowku w wysokości 5.772,33 zł, oddalając dalej idące powództwo w pkt II wyroku.

Powództwo w zakresie odsetek również podlegało jedynie częściowemu uwzględnieniu. W niniejszej sprawie powódka domagała się odsetek ustawowych od dochodzonej kwoty liczonych od dnia wniesienia pozwu. W orzecznictwie i doktrynie występują dwa stanowiska dotyczące określenia wymagalności świadczenia z tytułu zachowku. Pierwsze z nich wskazuje, że roszczenie o zachówek jest roszczeniem bezterminowym i jego wymagalność należy ustalić w oparciu o regułę z art. 455 k.c. Zatem dopóki dłużnik nie zostanie wezwany do spełnienia świadczenia, dopóty obowiązek zapłaty kwoty pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku nie aktualizuje się. Odsetki ustawowe za opóźnienie należą się dopiero od daty wezwania zobowiązanego do zapłaty zachowku (patrz np. wyrok SA w Warszawie z 23.03.2007 r., VI Ca 1285/06, Lex Polonica 1867204). Drugie natomiast stanowisko podkreśla, że skoro ustalenie wartości spadku w celu określenia zachowku oraz obliczenie zachowku następuje według cen z chwili orzekania o roszczeniu o zachówek, to odsetki od tak ustalonego świadczenia pieniężnego powinny być naliczane dopiero od daty wyrokowania w sprawie, skoro dopiero z tym momentem roszczenie o zapłatę - tak ustalonej kwoty - stało się wymagalne. Powyższe stanowisko znajduje oparcie przede wszystkim w uchwale SN z 26 marca 1985 r., III CZP 75/84, OSNC 1985/10/147 (również wyrok SN z 25.05.2005 r., I CK 765/04, Lex 180835). Trafna w ocenie Sądu jest zawarta w uzasadnieniu argumentacja, która na tle uchwały z 26 marca 1985 r. odwołuje się do treści art. 363 § 2 k.c. dotyczącego odpowiedzialności odszkodowawczej. Wskazuje ona, że skoro przepisy prawa spadkowego odnoszące się do ustalenia zachowku milczą na ten temat, należy uznać, że sąd ma raczej większą niż mniejszą kompetencję do ustalania miarodajnej dla określenia wartości spadku chwili. Co więcej nie przez przypadek formuła art. 363 § 2 k.c. jest tak elastyczna. Uchwała z 26 marca 1985 r. powinna być uzupełniana o zastrzeżenie analogiczne do znanego z art. 363 § 2 in fine k.c. (zob. „Zachówek w polskim prawie spadkowym”, wydanie 1, LexisNexis, Warszawa 2010, str. 243).

Na tle art. 363 § 2 k.c. przyjmuje się, że zasądzenie odszkodowania według cen z daty wyrokowania może uzasadniać przyznanie odsetek dopiero od tej daty (patrz też wyrok SN z 10 lutego 2000 r., II CKN 725/98, OSNC 2000, nr 9, poz. 158).

Przy zasądzaniu zachowku według cen z chwili orzekania wraz z odsetkami za opóźnienie od chwili wcześniejszej, wysokość zachowku może być częściowo zawyżona, bowiem zarówno aktualna cena, jak i odsetki za opóźnienie zawierają w sobie inflację. Aby uniknąć istotnego zawyżenia wielkości roszczenia, czyli nadmiernego uprzywilejowania uprawnionego z pokrzywdzeniem spadkobiercy, zasadą winno być przyznanie odsetek od daty wyrokowania o zachówek. Nie wyłącza to jednak w konkretnym przypadku i przy szczególnych okolicznościach przyjęcie cen z innej

chwili i liczenie odsetek od tak ustalonej wymagalności. Zdaniem Sądu zasadne jest przyjęcie drugiego z wyżej wskazanych stanowisk w zakresie liczenia odsetek w sprawach o zachowek, zwłaszcza, że ujawnione okoliczności sprawy nie wskazują, aby uzasadnione było liczenie odsetek od dnia wniesienia pozwu. Z tego też względu termin należności odsetek w niniejszej sprawie wyznaczając winna data rozstrzygnięcia, tj. 04 września 2013 roku. W tym miejscu wskazać należy, że Sąd orzekając o odsetkach zasądził odsetki liczone od kwoty 5.772,33 zł, a zatem pozostałej należnej kwoty tytułem zachowku, nie przyznanej wyrokiem częściowym z 10 listopada 2011 roku. Wyrokiem częściowym Sąd zasądził uznaną przy pierwszej czynności przez pozwanego kwotę 174.766,67 zł i z uwagi na uznanie nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności. Należność objęta wyrokiem częściowym została przez pozwanego zapłacona w toku procesu, co wymagało od powódki modyfikacji roszczenia przez żądanie zapłaty skapitalizowanych odsetek od należności zasądzonej wyrokiem częściowym, czego jednakże zaniechała.

W niniejszej sprawie powództwo zostało w części co do kwoty 174.766,67 zł uznane przez pozwanego przy pierwszej czynności (w odpowiedzi na pozew), zatem w tym zakresie pozwany nie dał podstaw do wytoczenia powództwa. Zgodnie z art. 101 k.p.c. zwrot kosztów należy się pozwanemu pomimo uwzględnienia powództwa, jeśli nie dał powodów do wytoczenia sprawy i uznał przy pierwszej czynności procesowej żądanie pozwu. W ocenie Sądu pozwany w stopniu wystarczającym wykazał, że nie dał powodu do wytoczenia sprawy i uznał co do kwoty 174.766,67 zł powództwo w odpowiedzi na pozew. Sąd jednak odstąpił od obciążenia powódki kosztami procesu, w oparciu o dyspozycję art. 102 k.p.c., zgodnie z którym w wypadkach szczególnie uzasadnionych, Sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Z uwagi na złą sytuację finansową powódki oraz jej rodziców a także jej wiek, jak również charakter dochodzonego roszczenia obciążanie powódki kosztami procesu w niniejszej sprawie byłoby nieuzasadnione. Z uwagi na powyższe orzeczono jak w pkt III wyroku.

O kosztach sądowych w punkcie IV wyroku orzeczono w oparciu o art. 113 ust. 1 a contrario ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Powódka została w niniejszej sprawie zwolniona od kosztów sądowych, nie uiszczając należnej w sprawie opłaty sądowej oraz nie wpłacając zaliczek na poczet wynagrodzenia biegłych. O brakujących kosztach sądowych – w części w jakiej nie uiszczała ich osoba zwolniona od kosztów sądowych – Sąd orzeka w oparciu o art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. W sytuacji gdy powódka została zwolniona od kosztów a następnie proces w znacznym stopniu przegrała, brakującymi kosztami sądowymi w tym zakresie obciąża się Skarb Państwa, z uwagi na brak bowiem podstaw do obciążenia tymi kosztami przeciwnika (art. 11 ust. 1 ustawy).

Zarządzenie:

1. odnotować;
2. odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi powódki;
3. kalendarz 14 dni.